

M.K.Čiurlionio anūkė saugo kūrėjo meilės paslaptį

Respublika.lt

Autorius: Nenurodyta

2011-01-22

Periodiškas: Nenurodyta. **Tiražas:** Nenurodyta. **Šaltinio tipas:** Naujienų svetainės

“Tyliai vakaras uždega žvaigždes ir nusilenkia nakčiai, kuri ateina didelė, tyli, žavinga. Koks stebuklingas buvo rytas! Kaip buvo nuostabu galvoti apie tave, įsižiūrėjus į tolimą gimstančią šviesą... Ar tu girdi tą tylumą, kuri dabar mane apgaubia? Tik medžių siluetai ir tyli... Ir tu...”
(1908 06 04)

MEILĖS ISTORIJA

Tokių meilės kupinų laiškų nuo savo išrinktojo sulaukdavo rašytoja Sofija Kymantaitė - būsimoji dailininko ir kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio žmona. Ši pateikta citata iliustruoja stiprų, du žmones prieš šimtmetį sujungusį ryšį, kurio nesugebėjo nutraukti net mirtis... Nors visiems laikams į istorijos puslapius įrašyta pora santuokoje spėjo nugyventi tik porą metų, S.Čiurlionienė-Kymantaitė (rašytoja pirmiau rašydavo vyro ir tik po to mergautinę pavardę, - aut. past.) meilės savo vyrui negalėjo pamiršti iki paskutinio atodūso.

Šjemet balandžio 10-ąją sukaks 100 metų, kai mirė M.K.Čiurlionis. Tačiau jo žmonai S.Čiurlionienei-Kymantaitei jis niekada nebuvo miręs. Sofija Konstantiną visą laiką jausdavusi šalia. Į ją iš nespaltos įrėmintos nuotraukos ant darbo stalo visada žvelgė mąšlios M.K.Čiurlionio akys. Muzikos ir dailės genijaus žvilgsnis prikausto ir šiandien.

S.Čiurlionienės darbo kambarį - tokį, koks jis buvo 1941-aisiais - kruopščiai prižiūrėjo dukra Danutė Čiurlionytė-Zubovienė. Jai išėjus anapilin, mamos ir močiutės atminimą saugo skulptorė Dalią Ona Zubovaitė-Palukaitienė.

72-ųjų M.K.Čiurlionio anūkė neabejoja, kad Sofija, kurią kompozitorius vadindavo tiesiog Zosyte arba Zuliuku, buvo jo mūza, įkvėpėja. Stipraus ryšio įkvėptas senelis sukūrė nuostabių muzikos, dailės ir literatūros kūrinių.

“Jų kūrybinės bendrystės dvasia buvo visos meilės pamatas. Tai atspindi M.K.Čiurlionio laišakai, Sofijos prisiminimai. Tiesa, močiutė apie savo vyrą beveik nekalbėdavo, nes buvo per sunku. Tačiau kartais atsiverdavo. Gyvenimo saulėlydyje parašiusi M.K.Čiurlioniui dedikuotą poemą “Giria žalioji” Sofija prisipažino, kad ją kurdama šalia visada jautė Konstantiną. Tarsi jis už rankos vedė. Jis nepasitraukė nuo jos visą gyvenimą. O kai jauti žmogų tarsi gyvą šalia savęs, apie jį kalbėti labai sunku”, - prisėdusi ant senovinio minkštasuolio močiutės Sofijos kambaryje porino D.Zubovaitė-Palukaitienė.

S.Čiurlionienė-Kymantaitė antraštart taip ir neištekėjo. Žinoma, graži moteris turėjo nemažai pretendentų į savo ranką ir širdį, tačiau ji liko ištikima savo vienintelei meilei.

“Močiutė Sofija mano mamai sakė, kad buvo vienas jai pasipiršęs inžinierius, kuris močiutei ir mamai patiko. Mama norėjo, kad Sofija už jo ištekėtų ir padovanotų broliuką. Bet močiutė nieko kito negalėjo mylėti taip, kaip M.K. Čiurlionį. Kaip ji pati sakė, tai būtų nesąžininga to gero žmogaus jausmų atžvilgiu”, - apie močiutės meilę pasakojo D.Zubovaitė-Palukaitienė.

LIKIMO IŠBANDYMAI

Kai mirė M.K.Čiurlionis, su 10 mėnesių kūdikiu ant rankų likusi našlė vertėsi labai sunkiai. Tačiau karas, nuolatinės gyvenamosios vietos nebuvimas ir nepriteklius Sofijos nepalaužė. Ji buvo ryžtinga, energinga, rūpinosi ne tik savimi, dukrele, bet ir daugeliu kitų žmonių.

Po I pasaulinio karo, parvežus M.K.Čiurlionio paveikslus iš Maskvos, S.Čiurlionienės iniciatyva buvo sudaryta su Lietuvos Respublikos valdžia sutartis dėl M.K.Čiurlionio galerijos steigimo ir jo visų paveikslų įsigijimo.

Tiesa, anot D. Zubovaitės-Palukaitienės, M.K.Čiurlionio giminės dėl jo turto reiškė pretenzijas. Tačiau buvo nuspręsta, kad žmonai Sofijai priklauso dalis vyro pensijos, o jo dukrai - visi jo paveikslai, todėl ir gautas pelnas už juos.

“Pinigai už paveikslus buvo padėti į banko sąskaitą. Jais disponuoti buvo galima tik po to, kai mano mamai - M.K.Čiurlionio dukrai - sukako 21 metai. Tuomet Sofija su dukterimi iškart pradėjo rūpintis antkapio M.K.Čiurlioniui reikalais. Buvo labai sudėtinga, nes Vilnius tada priklausė Lenkijai. Tarp šalių nebuvo diplomatinių santykių. Močiutei Sofijai į Vilnių tekdavo važiuoti tai per Berlyną, tai per Rygą. O 1932 metais jiedvi pasistatydino namus Kaune, Žemaičių gatvėje, kuriuose dabar ir šnekamės”, - šeimos istoriją pasakojo ponja Dalia.

Žinomo dailininko ir kompozitoriaus šeimai sovietinės okupacijos metais nebuvo lengva. “Visko teko išgyventi. Vienu metu M.K.Čiurlionio apskritai nenorėjo pripažinti. Apie jo kūrinius spaudoje pasirodydavo negerų straipsnių, buvo susiaurinta dailininko paveikslų ekspozicija, - atsiduso D.Zubovaitė-Palukaitienė.

- Tačiau kažkaip atsilaikėme. M.K.Čiurlionio 80-osioms gimimo metinėms pirmą kartą suskambėjo simfoninė poema “Jūra”, o jau 100-osios minėtos iškilmingai. Politikoje jau tvyrojo vadinamojo atšilimo nuotaikos.”

DARBINIAI ČIURLIONIENĖS ŠEŠTADIENIAI

S.Čiurlionienės-Kymantaitės dukra Danutė, kaip vėliau ir jos vaikai, augo žymių to meto literatūros klasikų apsuptyje. Tarp gerų Sofijos bičiulių buvo Jonas Jablonskis, Pranas Mašiotas, Klara Šepetienė, Vilhelmas Storosta-Vydūnas, Juozas Tumas-Vaižgantas, ir... sąrašas galėtų būti ilgas. Ryškūs to meto visuomenės veikėjai, rašytojai, literatai, profesoriai rinkdavosi pas Sofiją į šeštadienio susitikimus, kurie tikrai verti būti paminėti.

Kalbininkų bei vertėjų susirinkimai, kurie vyko daugelį metų S.Čiurlionienės-Kymantaitės namuose, tuo metu buvo unikalūs reiškinys, todėl jau daug metų praėjus atkreipė kalbininkų bei mūsų kultūros puoselėtojų dėmesį. 1933 metų "Gimtosios kalbos" pirmojo numerio įžangoje rašoma: "...Jis (kalbos laikraštis) išbrendo iš kelių žmonių draugės darbo, pradėto jau prieš septynerius metus - iš Čiurlionienės "šeštadienių." Taigi "šeštadieniai" prasidėjo 1926 metais ir tęsėsi iki 1942-ųjų. Nuo 1932 metų ir vėliau dalyvių padaugėjo.

"Šeštadieniais per susirinkimus buvo geriama kava, valgomi Sofijos kepti pyragėliai, bet nevartojamas alkoholis ir nerūkoma. Pradžioje Sofija gyveno Žemuogių gatvėje, Sruogų kaimynystėje. Todėl per susitikimus Balys Sruoga dažnai dingdavo, nes parūkyti norėjo. Tereikėdavo šmurkštelėti į savo butą. O kai persikėlė į Žemaičių gatvę, jam nebebuvo kur parūkyti. Močiutė Sofija buvo užsakiusi mažus sulankstomus staliukus. B.Sruogos žmona Vanda Daugirdaitė-Sruogienė juokaudavo, kad Balys bijo juos išvartyti, nes jie labai maži, - šypsodamasi pasakojo D.Zubovaitė-Palukaitienė. - Žinoma, tai tik gandai. Bet jo žmona visada stropiai lankydavo visus šeštadienio susirinkimus, visas pastabas užsirašydavo ir, matyt, tai, kas būdavo reikalinga, perduodavo vyrui. Tačiau svarbiausia priežastis turbūt buvo ta, kad B.Sruoga daug rašė, intensyviai dirbo ir jam buvo gaila laiko kalbos dalykams svarstyti."

Karo metai šeštadienio susirinkimų dalyvių sąrašą praretino. Dauguma inteligentų išsikėlė į Vilnių. Kai kurie pasitraukė į Vakarų, o kai kam teko vykti į Sibirą.

"Gerai prisimenu, kai pradėjo grįžti tremtiniai, susitikimai vėl atgijo. Bendravimas atgijo net tarp tų, kurie gyveno Kaune. Iki tol visi, matyt, bijojo persekiojimo. Ir su naujaisiais kūriniams po pažastimi aptarti veikalų ar naujausių žinių namų slenkstį peržengdavo Jurgis Talmantas, Juozas Grušas, Petras Klimas, Juozas Urbšys ir Zigmas Skirgaila. Man didelį įspūdį darė jų bendravimo būdas. Prieš karą buvo tokia nerašyta taisyklė, kad žinomą žmogų, rašytoją, dailininką galima sveikinti vardo dienos proga. Gimtadieniai yra asmeninės ir privačios šventės. Šis paprotys, nors nebuvo visai nnykęs, vėl suklestėjo - per Sofijos vardines lūždavo namai nuo sveikintojų ir gėlių", - pasakojo M.K.Čiurlionio anūkė.

PASKUTINIAI METAI

2011-ųjų pavasarį bus minimos 100-osios M.K.Čiurlionio mirties metinės. Tačiau kalbėti apie dailininko ir kompozitoriaus mirtį giminėms nėra lengva net ir po tiek metų. 1910-aisiais dėl nervinio išsekimo M.K.Čiurlionis gydėsi Pustelniko sanatorijoje netoli Varšuvos. Praėjus metams jis susirgo ir užmerkė akis amžinai.

"Kur kas maloniau minėti kitą diagnozę - plaučių uždegimą, kuris ir buvo tikroji mirties priežastis. Nebūtų peršalęs, nebūtų susirgęs plaučių uždegimu, - su liūdesiu prisimindama kalbėjo ponja Dalia. - Tačiau sanatorijoje jis gydėsi dėl psichikos ligos. Kaip ten buvo iš tiesų, nežinau - ligos istorijos neskaiciau. Bet jei M.K.Čiurlionis buvo paguldytas į ligoninę, vadinasi, padėtis nebuvo gera. Viename iš laišku rašoma, kad ne visada pažindavo ir aplankyti atėjusį savo brolių. Buvo ir žinių, kad sveikata gerėja. Sofijai rašė, kad yra tikimybė jam pavasarį išeiti. Tuomet močiutė ruošėsi išsivežti vyrą į Palangą. Bet atėjus pavasariui per pasivaikščiojimą jis peršalo ir susirgo plaučių uždegimu..."

DOSJĖ

Dailininkas ir kompozitorius M.K.Čiurlionis gimė 1875 m. rugsėjo 22 d. Varėnoje, mokėsi Varšuvos ir Leipcigo konservatorijose, lankė Varšuvos dailės mokyklą, gyveno ir kūrė Vilniuje ir Sankt Peterburge.

Mirė 1911 m. balandžio 10 d. Lenkijoje, netoli Varšuvos. Palaidotas Vilniaus Rasų kapinėse.

Pasak menininko kūrybos tyrinėtojų, visas žinomas M.K.Čiurlionio kūrybinis palikimas saugomas Lietuvoje, išskyrus keletą paveikslų Sankt Peterburge ir Varšuvoje.

M.K.Čiurlionio mirties 100-metį minės Lietuva ir pasaulis

* Šįmet turėtų pasirodyti seniai lauktas M.K.Čiurlionio laišku rinkinys lietuvių ir lenku kalbomis su moksliniais komentarais. Bus išleista kompaktinė plokštelė su M.K.Čiurlionio muzikinėmis poemomis "Miške" ir "Jūrą" bei kantata "De profundis".

* Rudenį vyks tarptautinis M.K.Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje bus rengiamas iškilmingas koncertas, vyks mokslinė konferencija "Šimtas metų po Čiurlionio: kūrybinės minties metamorfozės".

* Nuo praėjusių metų pabaigos dailininko kūryba pirmą kartą pristatoma Italijoje, iki vasario vidurio Milane veikiančioje parodoje. Vėliau šią parodą numatoma surengti Venecijoje ir Romoje. Kilnojamosios parodos, skirtos M.K.Čiurlionio mirties 100-mečiui, bus rengiamos ir Lietuvos ambasadose užsienyje, o jo muzika skambės užsienio radijo stotyse.

* M.K.Čiurlionio kūryba bus pristatoma prestižiniuose užsienio šalių renginiuose,

dalyvaujant žymiems Lietuvos menininkams, menotyrininkams. Fortepijoninės muzikos koncertų ciklą surengs Prancūzijoje gyvenanti pianistė prof. Mūza Rubackytė, M.K.Čiurlionio kūrybą pristatys žymiausias jos tyrinėtojas prof. Vytautas Landsbergis. M.K.Čiurlionio studijų ir gyvenimo vietose Lenkijoje, Vokietijoje, Rusijoje, Lietuvoje koncertuos Čiurlionio kvartetas ir pianistas prof. Petras Geniušas.

* Vasarą Druskininkuose, kur augo, mokėsi ir dažnai tėvus, brolius ir seseris lankydavo M.K.Čiurlionis, tradiciškai vyks tarptautinis menų festivalis "Druskininkų vasara su M.K.Čiurlioniu".

Parengta pagal dienraštį "Vakaro žinios"

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/kultura/kulturos_naujienos/mkciurlionio_anuke_saugo_k_urejo_meiles_paslapti/